

**College van Gedeputeerde Staten
statenvoorstel**

DATUM	02/09/21	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Toon Verschuren	TELEFOONNUMMER	0636144376
DOCUMENTNUMMER	821FCE82	PORTEFEUILLEHOUDER	Strijk

Onderwerp : Versterking Vitaliteit Binnensteden, Dorpskernen en Winkelcentra

Bijlage(n): 1. Kader subsidieregeling

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

Provinciale Staten besluiten:

1. Het voorstel voor Versterking Vitaliteit Binnensteden, Dorpskernen en Winkelcentra vast te stellen.
2. GS opdracht te geven om een subsidieregeling in te stellen voor gemeenten in Utrecht die ondersteuning zoeken bij:
 - a. de versterking van de samenwerking tussen retail ondernemers, vastgoedvastgoedeigenaren en de overheid in binnensteden, dorpskernen en wijkwinkelcentra;
 - b. het maken van concrete plannen in 2021 door de bij 2a genoemde partijen gericht op
 - i. de versterking van de vitaliteit van de binnensteden, dorpskernen en wijkwinkelcentra en
 - ii. de bestrijding en voorkoming van leegstand in centra;
3. GS opdracht te geven in 2021 informatiebijeenkomsten te organiseren voor deelnemende gemeenten en ondernemers waar kennis wordt gedeeld en ervaringen worden uitgewisseld.
4. GS opdracht te geven te verkennen met het Ministerie van EZK in welke mate de extra gelden die zijn uitgetrokken ter ondersteuning van de retail sector, inzetbaar is voor de concrete plannen die door de bij 2a benoemde partijen in 2021 zijn opgesteld.
5. GS opdracht te geven, indien de plannen daartoe aanleiding geven, deze initiatieven te koppelen aan het programma Versnelling woningbouw.
6. Voor de subsidieregeling gebruik te maken van de bestemmingsreserve "COVID flankerend beleid 2021" met een benodigd bedrag van maximaal EUR 1.840.000,00 (uitgaande van een bedrag van maximaal EUR 80.000,00 voor maximaal 23 gemeenten).

Inleiding

Grote impact lockdowns

De impact van de coronacrisis voor met name bedrijven in de detailhandel en horeca is groot. Door de genomen overheidsmaatregelen moeten velen van hen de zaak tijdelijk verplicht sluiten. De landelijke steunmaatregelen ondersteunen individuele ondernemers tot op bepaalde hoogte, maar niet alle kosten worden vergoed en ondernemers teren in op reserves. Het is op dit moment onduidelijk hoelang de verplichte sluiting nog duurt. Zowel de onzekere toekomst als de huidige sluiting vergroten het risico dat ondernemers hun zaak beëindigen, op eigen initiatief of gedwongen door de kaspositie. Naast gevolgen voor de ondernemer zelf kan sluiting van winkels en horecazaken ook gevolgen hebben voor de vitaliteit van het totale dorps- of stadshart of wijkwinkelcentra. Grootschalige leegstand in een winkelgebied maakt de aantrekkingskracht van het hele gebied minder groot. Zittende ondernemers hebben hier zelf vaak weinig invloed op, maar het raakt hun eigen bedrijfsvoering wel.

Wethouders uiten zorgen over vitaliteit kernen

In meerdere gesprekken met de wethouders economie van de Utrechtse gemeenten in 2020 kwam de zorg over de vitaliteit van hun winkelkernen nadrukkelijk naar voren. Zij gaven daarbij aan dat een vitale kern van een wijk, dorp of stad niet alleen van economisch belang is, maar ook raakt aan de sociale infrastructuur. Het winkelcentrum is ook de ontmoetingsplek en daarmee een belangrijk bindende plek voor de gemeenschap. De wethouders gaven ook aan dat de eigen financiële middelen onvoldoende waren om actief met dit vraagstuk aan de slag te gaan. In de informatiebrieven over ons Corona-flankerend beleid van 19 mei 2020 en 3 november 2020 berichten wij hierover. Op pagina 156 van de programmabegroting 2021 is in het programma Economie (meerjarendoel 8.4.1) dan ook voorgenomen beleid beschreven om gemeenten te ondersteunen bij planvorming om de vitaliteit van die kernen op de lange termijn terug te brengen of te borgen. Dit statenvoorstel geeft daar concreet invulling aan.

Sluit aan op retailvisie

De zorgen over de vitaliteit van kernen komt ook terug in de Retailvisie die u in februari 2018 heeft vastgesteld. Deze visie schetst een vrij somber beeld van de te verwachten ontwikkelingen in de Utrechtse detailhandel. Vooral de groeiende invloed van internetaankopen zorgt voor een sterke terugloop van het aantal winkelmeters in met name de middelgrote steden. De groeiende bevolking en toenemende bestedingsruimte zouden het verlies aan fysieke winkels niet kunnen compenseren. In de visie is een tweesporen beleid uitgezet om de effecten van deze ontwikkelingen te beperken; het creëren van een “gelijk speelveld” via het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium en een beleid gericht op versterking van de bestaande binnensteden. In de Herijking van de PRS/PRV in 2016 was het ruimtelijk beleid al aangescherpt door een verbod op het toevoegen van nieuwe winkelmeters buiten – op de plankaart – aangewezen (171) winkelgebieden. Bij het beleid gericht op vitale binnensteden is nadrukkelijk vastgesteld dat de primaire verantwoordelijkheid ligt bij de gemeenten, de retailers en de vastgoedvastgoedeigenaren.

Vraagt samenwerking provincie en gemeenten

De Corona pandemie maakt het noodzakelijk om de beoogde aanpak van de provincie in samenwerking met de gemeenten voor de problematiek in de retail te versterken en versnellen. De impact van de lock-downs wisselt per onderneming, maar er is een reële kans dat een deel van de retail ondernemers deze periode niet overleeft. Als het aantal fysieke winkels daalt, ontstaat er leegstand in winkelpanden. Het is niet toegestaan om een andere activiteit te verrichten in een pand waar in het bestemmingsplan 'Detailhandel' op rust, zoals erin wonen of een dienstverlenend bedrijf starten. Met deze ruimtelijke sturing via bestemmingsplannen, vastgesteld door gemeenten, zorgen we voor concentratie van winkelgebieden. Dit draagt bij aan levendigheid in steden en dorpen, die we om meerdere redenen belangrijk vinden. Het zorgt voor werkgelegenheid op die plek, maar draagt ook bij aan een sociale infrastructuur, waar mensen elkaar bij het 'boodschappen-doen' ontmoeten op redelijke fiets- of loopafstand van huis. Vitale kernen dragen bovendien ook bij aan gevoelens van gemeenschap en veiligheid.

Pilots

Eind 2020 heeft de provincie drie pilots opgestart om gemeenten te ondersteunen bij de aanpak van bovenstaande geschetste problematiek. In de slotwijziging heeft u besloten om budget uit het programma economie beschikbaar te stellen voor ondersteuning van retailers en gemeenten bij de transitie van hun winkelgebieden. Het gaat om de volgende drie pilots:

- Woerden: onderzoek naar de clustering kernwinkelgebied/verkleuring aanloopstraten; plan voor marketing en positionering binnenstad Woerden (o.a. koop lokaal, etc.); organisatievorm winkeliers Harmelen.
- Stichtse Vecht: inhuur van twee centrummanagers Maarssen-Dorp en centrum Breukelen, om de samenwerking tussen vastgoedeigenaren, ondernemers en overheid te verbeteren.
- Bunschoten-Spakenburg: onderzoek naar voortzetting samenwerking in alternatieve vorm en financiering voor Spakenburg-centrum (nu BIZ, waar ondernemers niet mee door willen); onderzoek naar nieuwe vormen van samenwerking en quick wins gericht op lange termijn versterking binnensteden d.m.v. taskforce.

Dit voorstel betreft een uitbreiding van deze ondersteuning naar alle Utrechtse gemeenten.

Wat zien we gebeuren?

Online winkelen heeft vele voordelen en behoort tot de keuzevrijheid van consumenten, maar het heeft naast economische ook ruimtelijke en maatschappelijke effecten. Daarbij zien we meerjarig en structureel dat met name winkelgebieden in de non-food concentreren en krimpen. Dit veroorzaakt leegstand van panden.

Ter illustratie: in 1994 werd in de VS voor het eerst iets via het web verkocht. In 1999 startte in Nederland Bol.com. De kalenderjaren illustreren dat online winkelen nog steeds een relatief jonge ontwikkeling is. Vanaf de millenniumwisseling begon het wel steeds sneller te gaan met de verkopen via internet. Het leidde ertoe dat een steeds groter aandeel van de met name niet-dagelijkse boodschappen online ging plaatsvinden. Dit leidde tot een daling van het aantal fysieke winkels. In de provincie Utrecht nam volgens het CBS tussen 2010 en 2020 het aantal fysieke winkels in de non-foodsector met ruim 15% af¹, van 4.565 naar 3.845 winkels. Terwijl het aantal online winkels in diezelfde tijd bijna verviervoudigde.

'Beleving' en daarmee clustering van belang

Hoewel er winkeliers zijn die zo onderscheidend zijn dat ze het bij wijze van spreken ook in hun eentje op een locatie zullen redden, clusteren de meeste detaillisten in centra. Daarbij heeft de consument meer keuze, kan meerdere boodschappen in een keer doen, en ervaart soms ook een vorm van vrijetijdsbesteding in het winkelen. De meeste ondernemers hebben dus baat bij een goed functionerend winkelgebied. Daar waar de individuele ondernemer er alles aan kan doen om een klant in zijn of haar winkel goed te helpen, heeft die minder invloed van de beleving van die klant op straat of in het totale winkelgebied. Voelt de klant zich veilig? Kon hij er goed

¹ CBS Statline vestigingen van bedrijven; bedrijfstak, regio (data laatst gewijzigd op 8 april 2020)

komen? Ziet hij of zij er ook andere leuke winkels? Gebeurt er iets leuks met kerst of Sinterklaas? Kan de klant er bij een toevallige ontmoeting ook koffiedrinken? Of naar het toilet? Is de openbare ruimte gezellig?

Centrummanagement kan helpen

In de afgelopen jaren zie je dat steeds meer winkelgebieden daarom ook aandacht zijn gaan geven aan het collectief, bijvoorbeeld via centrummanagement. In grotere winkelcentra is dit vaak geregeld via de eigenaar-belegger die de panden verhuurt aan de winkeliers. Via de maandelijkse huur draagt men bij aan gemeenschappelijke activiteiten. Maar in een dorpskern of stadshart is er vaak niet één vastgoedeigenaar die deze samenwerking kan organiseren en trekken. Dan ontstaat bij gemeenschappelijke activiteiten het risico van freeridersgedrag. Je profiteert wel mee van de collectieve activiteiten die het winkelgebied aantrekkelijker maken maar je betaalt niet mee. Bij de meer traditionele winkeliersverenigingen zie je vaak dat slechts een handjevol vaak lokale ondernemers de gemeenschappelijke activiteiten als bijvoorbeeld de feestverlichting of evenementen betaalt. De eigenaren van de winkelpanden, die evenzeer baat hebben bij een goed functionerend gebied, zijn zelden financieel betrokken bij zo'n vereniging. Dat stimuleert de samenwerking en de planvorming niet of maakt het zelfs onmogelijk. Voor gemeenteraden en colleges van B&W is dit ook lastig, omdat een gemeenschappelijk aanspreekpunt ontbreekt om 'zaken te doen' met het winkelcentrum als totaal. Elk initiatief begint met organisatie.

Corona versnelt overgang op online winkelen

Corona heeft de trend van online winkelen niet veroorzaakt, maar versnelt deze wel. Sommige artikelen (boeken, mode e.d.) zijn momenteel alleen online verkrijgbaar. Met veel webwinkels gaat het nu beter dan ooit. Het zorgt er mogelijk zelfs voor dat het proces van fysiek naar online verder gaat dan het zonder Corona zou zijn gegaan. De webwinkels bedingen door hun schaalgrootte en tijdelijke monopoliesituatie t.o.v. fysieke winkels inkoopkortingen die ook in het postcorona tijdperk behulpzaam zullen zijn. En een nieuwe groep consumenten, gedwongen door de gesloten winkels, verkent nu het online winkelen en zijn die link straks niet vergeten. Door thuiswerken wordt het aan huis ontvangen ook makkelijker. De verwachting is dan ook dat de substitutie van fysiek door online versneld doorzet en er nog meer leegstand ontstaat in winkelpanden.

Samenhang met horeca

De ondersteunende horeca wordt na de lockdown in het voorjaar en de verplichte sluiting vanaf oktober 2020 eveneens hard geraakt. De onlinetrend raakt hen anders. Minder bezoekers aan het centrum betekent voor hen vaak ook minder klanten. Lege winkelpanden trekken geen publiek. Dus als de ondernemer het door zijn financiële reserves al kan volhouden, zal die in het post Corona tijdperk alle baat hebben bij een goed functionerend vitaal centrum. Er zijn ook detaillisten die nu meer omzetten. De supermarkten en drogisten realiseren door de dichte horeca en gesloten non-foodzaken nu vaak hogere omzetten dan normaal. Vooralsnog lijkt dit voordeel zich tijdelijk voor te doen gedurende de lockdown-periode.

Belang van monitoren ontwikkelingen

De beschreven trend richting leegstand lezen we terug in een studie van het Planbureau voor de leefomgeving. Op 4 december 2020 publiceerde het Planbureau (op verzoek van de Ministeries BZK en EZK) een verkenning van de impact van corona op binnensteden². Het PBL verwacht een forse toename van de winkelleegstand met meer dan 40% in 2022. Het PBL schrijft in haar advies: "Een goede monitoring van ontwikkelingen die een rol spelen vanuit het maatschappelijk belang, is hierbij cruciaal dan ooit. Dergelijk inzicht staat aan de basis van strategisch beleid en handelen om de veerkracht van binnensteden te versterken".

Als provincie gaan we ook zelf de ontwikkeling van het aanbod van werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren en winkelconcentraties) beter monitoren (o.a. voorraad, aanbod, opname, leegstand, huurtransacties). Hiervoor wordt gestart met een pilot samen met de gemeente Utrecht en Amersfoort. Daarbij worden de belangrijkste werklocaties in de hele provincie gemonitord. Medio dit jaar zal dit worden geëvalueerd en bepalen we of de monitoring moet worden bijgesteld. Alle gemeenten in de provincie kunnen gebruik maken van de monitoringsresultaten (d.m.v. een dashboard).

Voorgestelde aanpak

Geen enkele actie begint zonder iemand die het initiatief neemt. Organisatiegraad van winkelkernen staat dan ook aan de basis voor elk nieuw actieplan. Om een winkelgebied vitaal te houden en leegstand te voorkomen of te bestrijden is samenwerking nodig van alle partners in het gebied. Dit is wat we willen bewerkstelligen.

Samenwerking is nodig tussen minimaal:

1. De vastgoedeigenaren van de winkelpanden
2. De winkeliers en horecaondernemers
3. Indien relevant de ambulante marktondernemers
4. De gemeentelijke overheid

Betrokkenheid van gemeenten

² Planbureau voor de Leefomgeving publicatie 4288 Veerkracht op de proef gesteld d.d. 4 december 2020

De gemeentelijke overheid kan op twee manieren betrokken zijn bij de planvorming voor vitale kernen. Soms als pandeigenaar of subsidiegever voor cultureel-maatschappelijke organisaties als een buurthuis of bibliotheek. Net zo goed kan de gemeentelijke overheid (private) belangen hebben bij succes door bijvoorbeeld hogere parkeeropbrengsten. Naast een private rol is de gemeentelijke overheid ook een soort van marktmeester. In haar publieke rol bepaalt zij bijvoorbeeld de grenzen van winkeltijden, grootte en sluitingstijden van terrassen, en in het bestemmingsplan ook waar de functie detailhandel, horeca, dienstverlening (bijvoorbeeld kapper) of wonen geldt.

In winkelgebieden met succesvolle samenwerking zie je vaak een gedragen plan waar men met het centrum naar toe wil. In onderstaande tekst box is een aantal voorbeelden opgenomen van zaken waarop samengewerkt kan worden. Een deel van de voorbeelden zijn ondernemersactiviteiten, daarvoor is de voorgestelde subsidiebijdrage niet bedoeld. De bedoeling is wel dat met de eenmalige subsidie de samenwerking tussen partijen wordt aangejaagd om samen tot een gemeenschappelijk plan van aanpak te komen.

Voorbeelden onderwerpen gezamenlijke aanpak gemeenten:

- Gedifferentieerde parkeertarieven over de week;
- Verlaagde huur bij panden voor bepaald type winkels die het gehele gebied versterken;
- Afspraken over branching;
- Afspraken over blurring, de mate waarin in winkels ook horeca functie bestaat;
- Afspraken over afhaalpunten;
- Afspraken over gevelreclame, uitstallingen, bebording;
- Gemeenschappelijke marketingacties op feestdagen, evenementen en aankleding, feestverlichting in het winkel- en horecagebied;
- Afspraken over openingstijden ondersteunende horeca;
- Afspraken welke delen van het winkelcentrum beschermd moeten worden en alleen de functie detailhandel houden en welke delen ook mogen transformeren naar andere functies zoals dienstverlening of wonen;
- Afspraken over de inrichting van de openbare ruimte;
- Afspraken over het aantal koopavonden, door het jaar of met de feestdagen;
- Afspraken over de handhaving en zichtbare aanwezigheid van de politie of ingehuurde extra beveiliging;
- Afspraken over gemeenschappelijke (digitale) promotie;
- Afspraken over bevoorrading, centrale levering;
- Afspraken over trainingen aan winkeliers op het gebied van digitalisering, etalage-inrichting enz.
- Samenwerking tussen ondernemers en lokale kunst- en cultuursector over bijvoorbeeld de culturele programmering van kleine evenementen in het centrum plus exposities in leegstaande winkelpanden.

Procesgeld voor vitaliteit kernen

Het voorstel is om een subsidieregeling op te stellen waardoor gemeenten een aanvraag kunnen doen voor maximaal € 80.000,- procesgeld om tot een gedragen plan te komen om de vitaliteit van winkelgebieden aan te pakken. De voorwaarde hiervoor is wel dat het plan ook daadwerkelijk gedragen is door de andere partijen en er commitment van betrokken ondernemers is om bij te dragen aan de uitvoering. De gemeente moet binnen 1 jaar komen tot een (versterkte) manier van samenwerken (bijvoorbeeld Stichting, Vereniging (van Vastgoedeigenaren), Ondernemersfonds, BIZ, of andere vormen), die als doelstelling heeft het versterken van de vitaliteit (toekomstbestendigheid) van de binnenstad/dorpskern en werkt volgens een concreet actieplan /stappenplan /visie/strategie. De versterkte manier van samenwerking moet concreet leiden tot een resultaat, bijvoorbeeld in de vorm van een - gezamenlijk - actieplan, stappenplan, plan van aanpak, maatregelenpakket, binnenstadsagenda, voorstel voor versterking binnenstad/dorpskern, etc. In zo'n plan nemen alle betrokken partijen deel en wordt de verantwoordelijkheid voor acties/concrete maatregelen gedeeld. Met een bedrag van € 80.000,- kan een aanzienlijke stap gezet worden in de versterking van de samenwerking bijvoorbeeld door capaciteit in te huren om dit soort processen te begeleiden of ondersteunen. Met € 80.000,- kan bijvoorbeeld een jaar lang een fte kan worden ingehuurd om het project tot stand te brengen. Het is aan de aanvragende partij om concreet aan te geven hoe de bijdrage zal worden gebruikt. We kiezen er bewust voor om gemeenten te laten bepalen waar de ondersteuning het meeste tot zijn recht zou kunnen komen. De gemeenten beschikken over de meeste kennis van de lokale marktpartijen. Belangrijk onderdeel van de aanpak wordt ook het uitwisselen van ervaringen met de aanpak.

Juridische en andere relevante kaders

Artikel 158 Provinciewet.

Argumentatie

Als provincie willen we gemeenten faciliteren bij de aanpak van vitale kernen. De leegstand is namelijk iets waar alle gemeenten op dit moment mee te maken hebben. Voor goede ondersteuning, kennisdeling en samenwerking in de regio is het belangrijk dat we hier onze rol pakken. Bovendien hebben we hier vanuit de Retailvisie een verantwoordelijkheid. De provincie Utrecht kan en wil de trend naar meer online winkelen niet tegenhouden, maar de provincie wil gemeenten en ondernemers in deze tijd wel helpen zichzelf op dit punt te organiseren en de maatschappelijke schade van winkelleegstand, onbenutte panden, verrommeling van gebieden in de tijd zo kort mogelijk te houden.

Om de beschikbare kennis en expertise over de ontwikkelingen in consumentengedrag en de Retailsector, trends en vastgoed te delen met gemeenten, zien we een rol weggelegd voor de provincie om die kennis op centrale bijeenkomsten te delen, o.a. door informatiesessies te organiseren voor diegenen die de lokale planvorming

trekken. In die informatiesessies willen we ook kennis delen over de mogelijkheden die er al zijn vanuit de toolkit Retailagenda van het Rijk, ondersteuning vanuit digitaal.nu of er nog gaan komen door intensivering vanuit het Ministerie van EZK. Mocht uit de lokale plannen naar voren komen dat er ook delen van het winkelgebied transformeren naar woningbouw, dan kunnen we vanuit de provincie goede lijnen borgen met het programma 'versnelling woningbouw'.

Bij de totstandkoming van het voorstel is ook overwogen de voorgestelde versterking van de samenwerking *aan te sturen* vanuit de provincie, maar GS denkt dat dit niet werkt omdat het hier om lokaal maatwerk gaat. Een samenspel van de ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeenten ter plekke. Het eigenaarschap moet ook daar liggen; in de lokale publiek-private samenwerking.

Ook de financiële zorgen bij gemeenten geven aanleiding voor ondersteuning van de provincie. De gemeentefinanciën staan onder druk. Door toenemende uitgaven in met name het sociaal domein (Jeugdzorg en langdurige zorg (WMO)) die niet geheel vergoed wordt door het Rijk, neemt de druk op de gemeentefinanciën al jaren toe. Dit uit zich in afnemende reserves, boven de trend stijgende OZB lasten, toenemende schulden en dalende exploitatiesaldi bij gemeenten. Corona zette bij veel gemeenten nog meer druk op de eigen financiën, bijvoorbeeld door dalende toeristenbelasting, dalende parkeeropbrengsten, maar ook stijgende lasten voor uitvoering van de ondersteuning van ZZP'ers en de bijstand. Weliswaar is later in 2020 een groot deel van die extra lasten of lagere opbrengsten vergoed door het Rijk, maar in de gesprekken met de wethouders uit onze gemeenten klinkt een stevige zorg door op dit punt. Er is weinig financiële ruimte voor nieuwe initiatieven. Bij de bespreking van de jaarstukken 2019 en de begroting 2021 werd op instigatie van de fractie van de SGP in PS de discussie gevoerd of de provincie gemeenten tijdelijk financieel moest ondersteunen bij hun taken. Meerdere fracties gaven bij die bespreking aan op zich sympathiek te staan tegenover dit idee. Indachtig deze discussie denkt GS met dit voorstel ook invulling te geven aan een vorm van ondersteuning van onze gemeenten bij het invullen van een bovenal lokale taak.

Tot slot zorgen we er met dit voorstel mogelijk ook voor dat we toegang krijgen tot extra Rijks- en EU-middelen die vanwege Corona beschikbaar komen voor de retail. Om een beroep te kunnen doen op die middelen, zal er organisatiekracht moeten zijn om plannen te kunnen opstellen, voorstellen te kunnen schrijven en aanvragen te kunnen doen. Daarom is het ook belangrijk om te zorgen dat de provincie nu gemeenten instaat stelt om ondernemers en vastgoedeigenaren te organiseren op een manier dat er ook kritisch kan worden gekeken naar de eigen rol en mogelijkheden van de gemeente.

Alternatieven

Een alternatief is om niet alle gemeenten te ondersteunen, maar bijvoorbeeld alleen gemeenten met minder dan 75.000 of 50.000 inwoners. De subsidie is voor centrumsteden als Utrecht of Amersfoort zeer klein in relatie tot hun eigen begrotingstotaal en die steden hebben meerdere winkelkernen. GS maakt de inschatting dat het signaal dat deze regeling voor al onze gemeenten openstaat belangrijker is, dan het stellen van een grens gebaseerd op het inwoneraantal.

Er is ook beoordeeld of het goed zou zijn voor sommige gemeenten een groter subsidiebedrag ter beschikking te stellen. Maar feitelijk is het werk overal hetzelfde; kom tot een lokaal gedragen plan van aanpak samen met de vastgoedeigenaren en ondernemers. In gemeenten met meer winkelgebieden of grotere kernen zullen de uitvoeringskosten van het plan mogelijk hoger zijn dan in kleinere gemeenten of gemeenten met één winkelkern. Maar de kosten voor planvorming en kennisopbouw zijn overal redelijk hetzelfde.

Tot slot is ook overwogen niks te doen en het aan gemeenten of de markt over te laten. Als we de markt haar eigen gang laten gaan, ontstaat er zeer waarschijnlijk leegstand die er gedurende langere tijd zal zijn. Dit is maatschappelijk inefficiënt; juist ook in deze tijden van woningnood. En er kunnen zich dan zichzelf versterkende processen voltrekken, waarbij het voor de overgebleven ondernemers in een gebied met veel lege winkels niet makkelijker wordt het hoofd boven water te houden.

Ook het standpunt dat het alsdan de verantwoordelijkheid is van de gemeentelijke overheid om de samenwerking te ondersteunen, gaat voorbij aan de hulpsignalen die we van hen ontvangen.

Waarom financiering vanuit de Corona reserve

Hoewel de trend van fysiek winkelen naar online winkelen niet is veroorzaakt door het coronavirus, versnellen de lockdownmaatregelen dit proces en laten het mogelijk zelfs verder doorschieten dan het anders had gedaan. Individuele winkeliers en horeca-eigenaren moeten niet alleen geholpen worden via een rijksvergoeding voor hun loonkosten, vaste kosten of voorraadverlies, maar zijn evengoed geholpen met een steun in de rug in hun onderlinge samenwerking. Juist nu is die onderlinge samenwerking en gemeenschappelijke planvorming over een toekomstvast en vitaal gebied van belang. Als provincie en gemeenten hebben we baat bij structureel leefbare kernen. Door corona gerelateerde faillissementen komt dit in gedrang en is het noodzakelijk dat de provincie de gemeenten hierbij helpt.

Corona biedt in zekere zin ook een kans doordat het gezamenlijk belang van een leefbare kern individuele belangenstellingen overstijgt.

Doelen, indicatoren en effecten op brede welvaart

8.4.1. Werklocaties worden intensiever gebruikt en sluiten beter aan op de marktvraag

8.3.1. Algemene ondersteuning MKB

Het college stelt voor geen aparte indicator te benoemen voor dit doel en deze subsidieregeling. Een indicator is bedoeld om de voortgang te meten op een meerjarig doel. Aangezien het hier om een eenmalige versnelling en intensivering gaat van bestaand beleid, rechtvaardigt dit geen aparte indicator. Het komt neer op het aantal verstrekte subsidies aan gemeenten. Vanzelfsprekend wordt er wel verantwoording afgelegd via de reguliere toelichting bij het beleidsdoel en wordt er in de jaarrekening verantwoord wat er met de subsidie door de gemeenten met de subsidie wordt gedaan. Tevens zullen wij de effecten van het beleid en de subsidies evalueren en deze evaluatie aan u toe doen komen.

Het voorstel sluit aan bij verschillende indicatoren voor brede welvaart zoals opgenomen in paragraaf 3.9 van de begroting 2021:

- werkloosheid (door het ontwikkelen van plannen om leegstand in winkelgebieden te voorkomen ontstaat er geen negatieve spiraal in de retail waardoor werkloosheid voorkomen wordt);
- sociale cohesie (een levendig winkelgebied is belangrijk voor de sociale interactie in een gemeenschap);
- tevredenheid met woonomgeving (levendige winkelgebieden zijn goed voor de tevredenheid met de woonomgeving).

Participatie

In het proces van de tot standkoming van de Retailvisie is met allerlei betrokken partijen overleg gevoerd. Tijdens dit proces is gebruik gemaakt van een klankbordgroep (met daarin diverse bij detailhandel betrokken partijen). Deze Klankbordgroep Retail willen we nu structureel gaan gebruiken om bovenlokaal en regionaal af te stemmen, vernieuwende ideeën te bespreken en ervaringen in aanpakken uit te wisselen. Daarnaast wordt in het Bestuurlijk Netwerk Economie (overleg met de 26 wethouders economie) regelmatig gesproken over de verslechterde situatie in binnensteden en dorpskernen. Vanuit dit netwerk zijn de signalen opgevangen dat er vraag is aan deze aanpak omdat veel gemeenten niet de capaciteit hebben om hiermee aan de slag te gaan. Bij het ontwikkelen van dit idee is door verschillende gemeente veel interesse getoond. Men staat in de startblokken om aan de slag te gaan.

Financiële consequenties

Voor de subsidieregeling wordt gebruik gemaakt van de bestemmingsreserve "COVID flankerend beleid 2021" (zoals hiertoe besloten bij vaststelling van de begroting in de bijeenkomst van 12 november 2020), met een benodigd bedrag van maximaal € 1.840.000,- (uitgaande van een bedrag van € 80.000,- voor maximaal 23 gemeenten). Binnen de begroting 2021 van de provincie Utrecht is een bedrag gereserveerd van EUR 15 miljoen voor herstelprogramma's. Daarbij is de toezegging gedaan dat concrete bestedingsplannen nog apart aan u worden voorgelegd.

Spelregels Corona reserve

Binnen de begroting 2021 van de provincie Utrecht is een bedrag gereserveerd van circa EUR 15 miljoen voor herstelprogramma's. Daarbij is de toezegging gedaan dat concrete bestedingsplannen nog apart aan u worden voorgelegd. Met deze reservering kunnen de volgende trajecten uit de Economische visie versneld en/of versterkt worden uitgevoerd:

- Toekomstbestendig MKB: versterking strategisch vermogen, meer investeren in economische weerbaarheid en wendbaarheid,
- Toekomstbestendige arbeidsmarkt: versterkte inzet op intersectorale werk-naar-werk-trajecten, meer investeren in duurzame structuur voor leven lang ontwikkelen van beroepsbevolking en ondernemers, aanpassingen arbeidsmarktstelsel,
- Verbeteren innovatie- en verdienvermogen: investeren in productiviteitsgroei, benutten versnelling transitie op gebied van digitalisering, verduurzaming, gezondheid en gezonde leefomgeving.
- Versterken werklocaties (in aantal en kwaliteit).

In de begroting 2021 zijn het in het programma 8 Economie de uit te werken en concrete bestedingsplannen op hoofdlijnen gedeeld.

Mochten in 2021 niet alle Utrechtse gemeenten gebruik maken van de mogelijkheid tot subsidie leidt dit automatisch tot een minder grote onttrekking uit de reserve. Bij de behandeling van de begroting 2021 is afgesproken dat het resterende saldo van de reserve "COVID flankerend beleid 2021" aan het einde van het kalenderjaar vrijvalt t.g.v. de algemene reserve.

Vervolg

Na het beschikbaar stellen van het benodigde budget voor de inzet van een subsidieregeling om gemeenten te gaan ondersteunen, zal op korte termijn besluitvorming plaats vinden in GS om de regeling te activeren. We verwachten dat verschillende gemeenten in het eerste kwartaal van 2021 subsidie kunnen aanvragen binnen deze regeling. Deze aanvragen moeten voldoen aan de regels van de subsidieverordening en passen binnen het gestelde kader. Dit kader vormt de leidraad in de beoordeling van de aanvragen. De aanvragen kunnen niet ingezet worden voor de uitvoering/financiering van bestaande maatregelen. We zullen actief communiceren

rondom de start van de subsidieregeling. De regeling zal in 2022 worden geëvalueerd. Tussentijds zullen we de verschillende insteken per gemeente en de voortgang daarop uitwisselen tussen provincie en gemeenten.

Daarnaast zullen een aantal andere maatregelen op het gebied van coördinatie en ondersteuning van gemeenten worden ingezet. Daarbij gaat het om het organiseren van een aantal kennisbijeenkomsten en een structurele inzet van het Klankbord Retail. Samen met dit voorstel en de uitvoering van de Retailvisie (het creëren van een "gelijk speelveld" via het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium en een beleid gericht op versterking van de bestaande binnensteden) zijn er diverse maatregelen ingezet om de positie van de detailhandel en de vitaliteit van binnensteden, dorpskernen en winkelcentra te versterken. Wij beschouwen daarmee motie 107 ("Aanpak coördinatie winkelaanpak") als afgedaan.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Ontwerp-besluit

Besluit op 3 maart 2021 tot vaststelling van Versterking Vitaliteit Binnensteden, Dorpskernen en Winkelcentra

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 3 maart 2021

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 9 februari 2021,
met nummer 821FCDE6,
van afdeling Economie;

Overwegende dat:

- dit voorstel aangeeft op welke manier we diverse gemeenten willen gaan ondersteunen om de vitaliteit van hun binnensteden, dorpskernen of winkelcentra te versterken, nu deze door de coronacrisis extra onder druk is komen te staan.

Besluiten:

1. Het voorstel voor Versterking Vitaliteit Binnensteden, Dorpskernen en Winkelcentra vast te stellen.
2. GS opdracht te geven om een subsidieregeling in te stellen voor gemeenten in Utrecht die ondersteuning zoeken bij:
 - a. de versterking van de samenwerking tussen retail ondernemers, vastgoedvastgoedeigenaren en de overheid in binnensteden, dorpskernen en wijkwinkelcentra;
 - b. het maken van concrete plannen in 2021 door de bij 2a genoemde partijen gericht op
 - i. de versterking van de vitaliteit van de binnensteden, dorpskernen en wijkwinkelcentra en
 - ii. de bestrijding en voorkoming van leegstand in centra;
3. GS opdracht te geven in 2021 informatiebijeenkomsten te organiseren voor deelnemende gemeenten en ondernemers waar kennis wordt gedeeld en ervaringen worden uitgewisseld.
4. GS opdracht te geven te verkennen met het Ministerie van EZK in welke mate de extra gelden die zijn uitgetrokken ter ondersteuning van de retail sector, inzetbaar is voor de concrete plannen die door de bij 2a benoemde partijen in 2021 zijn opgesteld.
5. GS opdracht te geven, indien de plannen daartoe aanleiding geven, deze initiatieven te koppelen aan het programma Versnelling woningbouw.
6. Voor de subsidieregeling gebruik te maken van de bestemmingsreserve "COVID flankerend beleid 2021" met een benodigd bedrag van maximaal EUR 1.840.000,00 (uitgaande van een bedrag van maximaal EUR 80.000,00 voor maximaal 23 gemeenten).

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters